

Fedyshyn, I. & Maliuta, L. (2020) Vplyv kryz na rozvytok turystychnoho biznesu [The crisis impact on the tourist business development]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 22, no. 1, pp. 36-47. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2020/20fibrtb.pdf>

ISSN 2223-3822

SEPS

Journal

Socio-Economic
Problems and the State

ВПЛИВ КРИЗ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Ірина Федішин

Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя,
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, Україна, 46001
e-mail: ira.fedyshyn@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5531-4566>

Людмила Малюта

Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя,
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, Україна, 46001
e-mail: luda_mal@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7569-9982>

Article history:

Received: May, 2020
1st Revision: June, 2020
Accepted: June, 2020

JEL classification:

F6
Z32

UDC:

338.48

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd2020.01.036>

Анотація: Метою даного дослідження є аналіз та оцінка тенденцій розвитку туристичної галузі у світі, зокрема в Європі, та вивчення впливу криз, спричинених вірусом COVID-19, на функціонування туристичних агентств та фірм. У роботі були використані матеріали офіційних статистичних даних Євростату, країн ОЕСР, ЮНВТО, звіти Державного агентства України з питань туризму та курортів і Державної прикордонної служби.

У результаті дослідження виявлено, що глобалізаційні виклики, можливості та загрози, які з нею пов'язані, змінюють спосіб роботи підприємств, особливо тих, які працюють в туристичному та готельно-ресторанному бізнесі. Нестабільність світової соціально-політичної ситуації, економічні кризи та повільне відновлення впливають на розподіл, виробництво товарів та послуг, наявність доступу до необхідних ресурсів. У статті здійснено аналіз світового розвитку туристичної сфери протягом 2010-2019 рр. та її вплив на показники ВВП деяких країн. Подано характеристику тенденції зміни частки ВВП, що формується в галузі туризму у світі з 2000 по 2019 рр. та перелік країн з найбільшою часткою від туристичних доходів у ВВП у 2019 р. Подано аналіз стану туристичного бізнесу на початок 2020 р. та вплив коронавірусу COVID-19 на його функціонування. Виявлено, що у I кварталі 2020 р. відбулося зменшення міжнародних світових туристичних потоків на 22%, кількість туристичних потоків у березні 2020 р. зменшилась на 57%. Це призвело до втрати близько 80 мільярдів доларів США у туристичній сфері. Туристична індустрія зіткнулася з безпрецедентним конфліктом загроз: з одного боку - страх за здоров'я та життя людей, а з іншого - економічними втратами від карантинних заходів, що призводять до зубожіння окремих людей і цілих країн. Ситуація ускладнюється тим, що інвестиційні проблеми провідних галузей доводиться вирішувати в кризових умовах, коли заморожування коштів на конкретні проекти дуже негативно позначається на ефективності всієї економічної системи і, як наслідок, добробуту націй. Подано пропозиції щодо антикризового управління об'єктами туристичної інфраструктури.

Ключові слова: туризм, криза, ризики, коронавірус, антикризове управління.

Федішин І. Вплив криз на розвиток туристичного бізнесу [Електронний ресурс] / Ірина Федішин, Людмила Малюта // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2020. — Вип. 1 (22). — С. 36-47. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2020/20fibrtb.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Уряди стикаються із зростанням кількості криз, які часто складаються з нових загроз. Вони можуть поширюватися за межі національних кордонів і можуть створювати значні економічні наслідки. Звіт про майбутні глобальні шоки та ризики [12, 13] підкреслює вразливі місця взаємопов'язаної глобальної економіки. На хвилі фінансової та соціально-політичної криз потрібно усвідомлювати, що подальший системний шок може серйозно поставити під сумнів економічне відновлення, соціальний розвиток та навіть політичну стабільність. Останні кризи зробили виклик політичному лідерству та антикризовому менеджменту у багатьох країнах, часто через несподівані або непередбачені обставини. Кризи включають події 11 вересня 2001 року, спалахи вірусів SARS та H1N1 у 2003 та 2009 роках, коронавірусу (COVID-19) у 2020, цунамі в Індійському океані 2004 року, ураган Катріна у 2005 році, виверження вулканічного вулкану Ісландії 2010 та хмара попелу над Європою чи землетрус Тохоку 2011 року на сході Японії, в результаті якого відбулося цунамі та пошкодження атомної електростанції у Фукусіма Даїчі. Все це призвело до каскадних наслідків. У цих випадках менеджери з ризику, виробничих процесів та управлінські структури не були готові впоратися з новими викликами.

Ці кризи мають певні особливості: несподівано великий масштаб, вони нові і невідомі раніше, мають транскордонний характер. Цей момент також враховує іншу закономірність нових криз - каскадні ризики. Вони стають активними загрозами, коли поширюються на глобальні системи, незалежно від того, чи виникають вони в галузі охорони здоров'я, сфері обслуговування, стосуються клімату, соціальної чи фінансової систем. Традиційна криза може стати транскордонною і навіть перерости в глобальний шок на більш пізньому етапі. Сам туризм, як і туристичний бізнес, у сучасному розумінні виникає на певній стадії суспільного розвитку і, можливо, відчуває найбільше негативний вплив кризових ситуацій, з якими все частіше стикається сучасний світ.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Аналіз літератури показав наявність різних підходів до впровадження антикризового управління в діяльність підприємств за таких умов. Науковці відзначають, що в управлінні завжди існує ризик, оскільки соціально-економічна система розвивається циклічно, динамічно змінюється зовнішнє середовище, співвідношення керованих та некерованих процесів та виділяють певні зовнішні та внутрішні фактори, що визначають потребу в антикризовому управлінні. Маркіна І.А., Іванова Л. О., Коцан Н. Н. [15-17] приділяють увагу питанню важливості готельної індустрії в загальному секторі туристичних послуг та принципам антикризового управління відповідними об'єктами [18].

Туленков Н. В. стверджує, що будь-яке керівництво організацією повинно бути антикризовим [19]. Основна функція управління полягає в узгодженні не тільки людей, а й самої установи, включаючи технологію, процеси та структуру. Менеджмент намагається зменшити невизначеність, одночасно шукаючи гнучкість. Керівництво стикається з ситуаціями, які є динамічними, за своєю суттю невизначеними та часто неоднозначними. Менеджмент, по суті, діє в мережі взаємозалежних відносин.

Іноземні вчені, такі як Wenqin Fan, Weixian Dong Jie Luo [14], King G. [10], Malewska K. [11] досліджують у своїх працях вплив фінансових криз на діяльність міжнародних підприємств та акцентують на розробці концепції антикризового управління.

3. Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Туризм сьогодні є не тільки практикою суспільного життя, а й чинником, що впливає на світовий розвиток. Просування бізнесу в сфері туризму здатне гарантувати істотний внесок в економіку країни у наданні нових робочих місць, поповнення державного бюджету за допомогою сплати податків та відвідуванням країни іноземними туристами. Питаннями забезпечення розвитку туристичної галузі, що, на даний час, є основною у структурі ВВП деяких країн, займалися вітчизняні та міжнародні науковці. Однак, у їхніх працях недостатньо приділено уваги функціонуванню туристичних об'єктів в умовах кризових ситуацій, з якими в сучасному світі все частіше стикаються компанії, які прямо або опосередковано працюють у сфері туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. Тому особливу увагу слід приділити характеристиці та аналізу розвитку туризму в кризових умовах.

4. Постановка завдання.

Метою статті є аналіз та оцінка тенденцій розвитку туристичної індустрії у світі, та Європі зокрема. А також дослідження масштабів впливу кризи, спричиненої вірусом COVID-19 на сферу туризму.

5. Виклад основного матеріалу.

Основним внеском процесу стратегічного планування в управління є необхідність моніторингу змін характеру зовнішніх сил та того, як вони впливають на діяльність організації. Такий аналіз пояснює, як технологія, закон, преса, чиновники, громадяни та природне середовище впливають на внутрішні операції організації.

Глобалізація змінює підхід міжнародних фірм до поставок. Сьогодні світові компанії управляють декількома ланцюгами поставок не тільки для доставки товарів вчасно, але для задоволення різноманітних потреб клієнтів та постачальників, пов'язаних із цінами та упаковкою. Волатильність ринків, економічні скорочення та посередні цикли відновлення впливають на розподіл, виробництво, рахунки та отримання ресурсів. Більше того, окремі ринкові сегменти вимагають різних моделей ціноутворення та послуг. Отже, оптимізація ланцюга поставок необхідна для досягнення конкурентоспроможності.

Сьогодні менеджери готельно-ресторанного та туристичного бізнесу стикаються з невідомим, стосунками з іншими адміністративними рівнями та/або іншими країнами та/або міжнародними організаціями, зменшенням потенціалу центральної влади через децентралізацію, з новими суб'єктами з різними підходами, постійним контролем з боку ЗМІ та громадян через соціальні медіа, з більш високими вимогами та очікування громадян.

Світова готельно-ресторанна індустрія є під впливом сфери індустрії подорожей та туризму - галузі, яка внесла 8,81 трлн доларів США у світову економіку у 2018 році. Внесок подорожей та туризму у світовий ВВП становив приблизно 2,9 трлн. доларів США у 2019 році. Того ж року галузь подорожей та туризму США внесла найбільший обсяг фінансових надходжень у світовий ВВП, загалом - 580,7 млрд. доларів США. Тим часом, місто та спеціальний адміністративний регіон Макао генерували найвищу частку ВВП за рахунок прямих подорожей та туризму у порівнянні з будь-яким іншим регіоном у світі [8]. Отже, прямий внесок туризму становив 3,3 % загального світового ВВП у 2019 році, демонструючи невелике зростання порівняно з попереднім роком. Порівняно, загальний внесок галузі туризму в 2019 році становив 10,4 відсотка від загального ВВП у всьому світі [7].

Прямий внесок подорожей та туризму у ВВП відображає "внутрішні" витрати на подорожі та туризм (загальні витрати в певній країні на подорожі та туризм мешканцями та нерезидентами на цілі бізнесу та дозвілля), а також витрати уряду на сферу подорожей та туризму, що безпосередньо пов'язані з відвідуванням історичних та культурних пам'яток народу, (наприклад, музеї або національні парки). Загальний внесок подорожей та туризму у ВВП відображає ВВП, створений безпосередньо сектором подорожей та туризму, плюс його непрямі та прямі доходи [7].

У період 2000-2010 рр. спостерігається тенденція до незначного зменшення частки туристичних доходів у загальному світовому ВВП, однак із 2010 р. відбувається зростання даного показника.

Динаміка міжнародного туризму за регіонами світу в останні 50 років суттєво відрізняється. За збереження лідерства Європи й Америки, швидкими темпами розвивалися молоді туристичні регіони - Азійсько-Тихоокеанський, Близькосхідний та Африканський. Однак вони менш стійкі до впливів, часто негативних, політичних, економічних факторів. Для окремих країн туризм є головною дохідною галуззю, яка залучає до бюджету понад 50 % коштів.

Тенденція зміни частки ВВП, що формується в галузі туризму у світі з 2000 по 2019 роки, відображена на рис. 1.

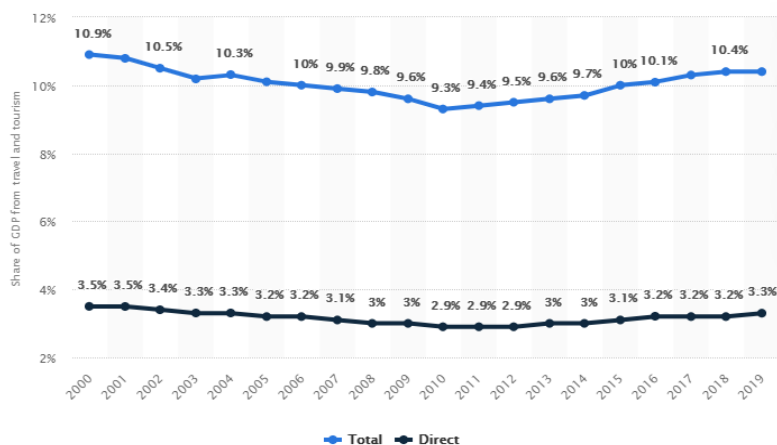

Рис. 1. Частка доходів туризму у загальносвітовому ВВП у період 2000-2019 рр. [3]

Перелік країн з найбільшою часткою від туристичних доходів у ВВП у 2019 р. відображено на рис.2.

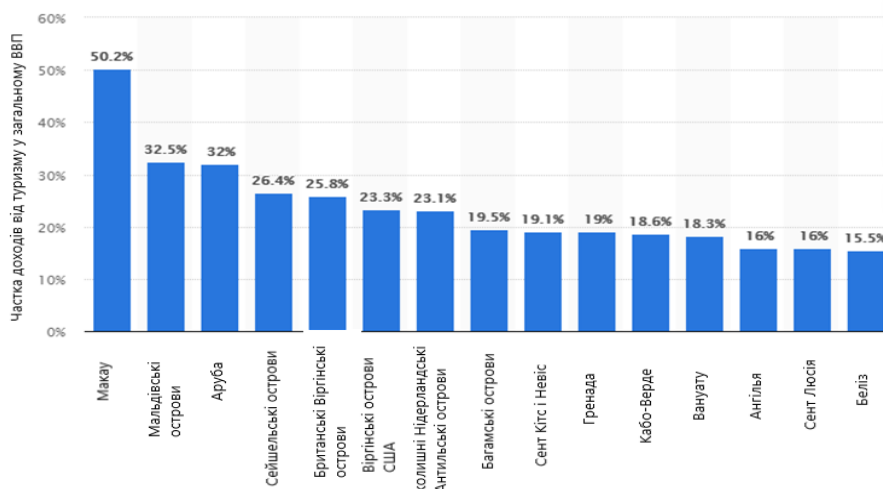

Рис. 2. Країни з найбільшою часткою від туристичних доходів у ВВП у 2019 р. [3]

Варто зауважити, що у 2019 р. Макао генерував найвищу частку ВВП за рахунок прямих подорожей та туризму у порівнянні з іншими економіками у світі, при цьому більше половини ВВП даного регіону припадає на туризм. Макао - місто та особливий адміністративний регіон Китайської Народної Республіки - його економіка багато в чому базується на іграх у казино та туризмі. Країною з другою найбільшою часткою ВВП, що формується за рахунок прямих подорожей та туризму, у 2019 р. були Мальдіви. Країна почала розвивати свою індустрію подорожей та туризму з 1970-х. У 2019 р. понад 30 % ВВП Мальдів сформували доходи від туризму [3].

Серед європейських країн найбільш дохідними від іноземних туристів є Іспанія та Франція. Так, в Іспанії доходи від обслуговування туристів складають понад 61 млрд. доларів США щорічно, а туризм забезпечує близько 12% ВВП країни і є найприбутковішою галуззю економіки. У Франції даний показник складає близько 56 млрд. доларів США, а за статистикою відвідувань іноземцями тривалий час країна займає перше місце (79 млн. осіб).

Однак, незважаючи на позитивні прогнози для індустрії туризму у 2019 р., у 2020 р. ситуація різко змінилася і змусила багато підприємств цієї галузі досвідчувати суттєві збитки, а у деяких випадках – застосовувати антикризові заходи. Станом на 2020 р. туризм переживає велику кризу через паніку, спричинену новинами про розповсюдження вірусу COVID-19, тривалість і масштаби якого досі невідомі. Вплив коронавірусу на світовий туризм не викликає сумнівів, і прогнози науковців та провладних структур базуються на попередньому досвіді подібних криз, таких як розповсюдження вірусів SARS або H1N1.

Готелі, авіакомпанії та круїзні оператори - лише деякі з найбільш важко постраждалих туристичних галузей, які зазнають втрат від негативних наслідків карантинних заходів. Вплив коронавірусу на компанії, що прямо або дотично працюють у сфері туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, є глобальним та суттєвим: скасування поїздок, публічних заходів, скорочення робочих місць та падіння доходів. Всесвітня Туристична Організація (далі - ВТО) прогнозує, що в результаті пандемії коронавірусу (COVID-19) світовий ринок подорожей та туризму в 2020 р. втратить 75,2 мільйона робочих місць у всьому світі. Згідно прогнозів регіоном, який повинен зазнати найбільших втрат від COVID-19 є Азійський Тихоокеанський регіон, втративши приблизно 48,7 мільйона робочих місць, в той час як у Європі буде друге по кількості у світі зниження зайнятості населення на 10,1 мільйона чоловік [6].

Через пандемію коронавірусу COVID-19 в кінці січня 2020 р. уряд Китаю ввів обмеження на поїздки. Загальний обсяг продажів авіа перельотів у Китаї, включаючи внутрішні, виїзні та виїзні поїздки, зафіксував найбільші збитки, зменшившись на 81% між 12 та 18 лютого 2020 р. порівняно з аналогічним тижнем попереднього року. Коли коронавірусна криза поглиблювалась у всьому світі в березні, падіння трансакцій на авіарейси продовжувалося, і в кінці квітня втрата становила 60 % [1].

За попередніми даними, у березні 2020 р. в туристичних об'єктах Польщі було розміщено близько 938 тис. туристів, що означає зменшення майже на 61 % порівняно з аналогічним періодом 2019 р. Найбільш суттєве зниження кількості проживаючих туристів зафіксовано у Вармінсько-Мазурському воєводстві, де кількість туристів у березні 2020 р. становила 24,3 тис. порівняно з 68,3 тис. у березні 2019 року [5]. За даний період витрати, пов'язані з поїздками внутрішніх та іноземних туристів у Польщу, порівняно з аналогічним періодом попереднього року, були нижчими приблизно на 17 % [9].

Згідно з прогнозами, негативний вплив COVID-19 на глобальний дохід від туристичної галузі становитиме приблизно 447,4 мільярда доларів США в 2020 році – це є зменшення приблизно на 34,7 % порівняно з 2019 р. [4].

Глобальна зміна доходів від подорожей та туризму через COVID-19 у період 2019-

2020 рр. відображена на рис.3.

Дослідження ВТО показують, що на 100% глобальних напрямків у всьому світі станом на квітень 2020 р. все ще існують обмеження на поїздки, а 72% з них повністю закрили кордони міжнародного туризму. Дослідження також встановили, що жодне місце призначення ще не скасувало та не полегшило жодного із обмежень на поїздки [2].

Суть антикризового управління в даній ситуації повинна бути зосереджена на заходах, що застосовуються до, під час та після кризи. Антикризове управління - це процес, що складається з чотирьох послідовних етапів: запобігання кризам, підготовка до кризи, реагування на кризи з боку бізнесу та реконструкція (оцінка застосованих антикризових заходів). Антикризове управління підприємством слід розглядати як одну із специфічних систем контролю, пов'язаних з управлінням фінансово-господарською діяльністю підприємства, його фінансовою стабільністю та платоспроможністю.

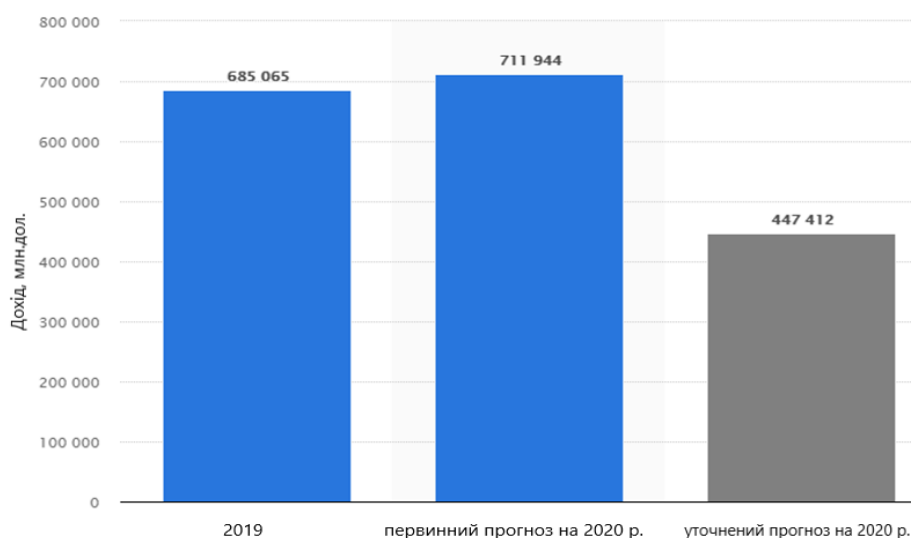

Рис. 3. Прогнозована зміна доходу від туристичної галузі через пандемію коронавірусу (COVID-19) у світі у період 2019-2020 рр., млн. дол. США [3]

Превентивні заходи повинні бути спрямовані на підвищення гнучкості в межах підприємства, розробку підготовчих планів для уникнення кризових ситуацій та запобіжних заходів щодо їх реалізації. Покращення фінансового стану діяльності підприємств є можливим за допомогою таких антикризових заходів:

- скорочення або оптимізація витрат;
- оптимізація оподаткування: зменшення податкового навантаження, максимально допустимому зменшенні податкових платежів на одиницю збільшення фінансового результату;
- забезпечення позитивного чистого грошового потоку: зменшення обсягу споживання фінансових ресурсів, формування оптимальних заходів, спрямованих на покращення фінансового стану, що залежить від сфери діяльності, системи управління, кон'юнктури ринку;
- стратегічний контроль, формування страхових фондів, стратегічних резервних фондів, технічних засобів тощо.

Сфера антикризового менеджменту наголошує на необхідності розвитку позитивної організаційної культури та організаційного навчання. Середовище управління сьогодні та в майбутньому, скоріше за все, буде забезпечувати нові виклики та організаційні вимоги.

Ефективне реагування та відновлення залежить від співпраці між місцевими державними установами, бізнес-підприємствами, а іноді і громадськими групами. Координація має вирішальне значення для об'єднання декількох організаційних зусиль у плавному реагуванні та відновленні.

6. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Глобалізаційні виклики, можливості та загрози, які з нею пов'язані, змінюють спосіб роботи підприємств, зокрема тих, які працюють в туристичному та готельно-ресторанному бізнесі. Нестабільність світової соціально-політичної ситуації, економічні кризи та повільне відновлення впливають на розподіл, виробництво товарів та послуг, наявність доступу до необхідних ресурсів. Більше того, різні сегменти ринків вимагають різних моделей та підходів до задоволення потреб споживачів. Організаційні зміни часто є наслідком зовнішніх сил. Інші зовнішні сили, що провокували зміни, такі як нові технології, закони та нормативні акти, а також потреби громади та бізнесу, були основними чинниками, що підштовхували зміни в програмах реагування та відновлення, інструментах планування та в підходах до менеджменту загалом.

Криза, викликана коронавірусом поставила світову туристичну індустрію на коліна. Великі мережі готелів та цифрові платформи, такі як Booking, змушені скасувати бронювання в азіатські країни. Індустрія туризму стикається з безпрецедентним злиттям загроз, що складається з глобального страху за здоров'я і життя, соціальним загнобленням подорожей, дезінформуванням засобами масової інформації, кліматичними катастрофами, банкрутствами туристичних, готельних операторів та авіакомпаній, політичною нестабільністю та зловживаннями, економічним уповільненням росту світових ринків, що, очевидно, призведе до глобального скорочення туристичного бізнесу в найближчому майбутньому.

В даний час в світі існує більше 70 міжнародних організацій різного профілю і статусу, що займаються питаннями розвитку міжнародного туризму і забезпечення його безпеки. Подальші дослідження щодо стратегій виживання підприємства туристичного та готельно-ресторанного сектору в кризових умовах повинні зосереджуватись на будівництві взаємовідносин з клієнтами за допомогою відповідних блогів, кейсів, електронних книг, інфографіки та інших ресурсів. Встановлення довіри відбувається за допомогою взаємодії в Інтернеті, тоді підтримуються продажі. Це вимагає від компанії безкоштовних консультацій, демонстрацій, оцінок або інших маркетингових пропозицій. Для створення всього цього контенту потрібен час, і для підвищення рівня вмісту організації в результатах пошуку потрібен високий рівень знань. Моніторинг даних показує, як новітні технології, закони, преса, політичні діячі, громадяни та природне середовище впливають на внутрішні операції компанії. Тому саме даний вектор взаємодії підприємств індустрії гостинності має на даний час бути пріоритетним.

Author details (in Russian)

ВЛИЯНИЕ КРИЗИСОВ НА РАЗВИТИЕ ТУРИСТИЧЕСКОГО БИЗНЕСА

Ирина Федешин

Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя
ул. Русская, 56, г. Тернополь, 46001, Украина
e-mail: ira.fedyshyn@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5531-4566>

Людмила Малюта

Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя
ул. Русская, 56, г. Тернополь, 46001, Украина
e-mail: luda_mal@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7569-9982>

Аннотация. Целью данного исследования является анализ и оценка тенденций развития туристической отрасли в мире, в частности в Европе, и изучение влияния кризисов, вызванной вирусом COVID-19, на функционирование туристических агентств и фирм. В работе были использованы материалы официальных статистических данных Евростата, стран ОЭСР, ЮНВТО, отчеты Государственного агентства Украины по туризму и курортам и Государственной пограничной службы.

В результате исследования выявлено, что глобализационные вызовы, возможности и угрозы, которые с ними связаны, меняют способ работы предприятий, особенно тех, которые работают в туристическом и гостинично-ресторанном бизнесе. Нестабильность мировой социально-политической ситуации, экономические кризисы и медленное восстановление влияют на распределение, производство товаров и услуг, наличие доступа к необходимым ресурсам. В статье осуществлен анализ мирового развития туристической сферы в течение 2010-2019 гг. и ее влияние на показатели ВВП некоторых стран. Дана характеристика тенденции изменения доли ВВП, что формируется в области туризма в мире с 2000 по 2019 год и перечень стран с наибольшей долей от туристических доходов в ВВП в 2019 году. Представлен анализ туристического бизнеса на начало 2020 года и влияние коронавируса COVID-19 на его функционирование. Выявлено, что в I квартале 2020 года произошло уменьшение международных мировых туристических потоков на 22%, количество туристических потоков в марте 2020 года уменьшилась на 57%. Это привело к потере около 80 млрд. долларов США в туристической сфере. Туристическая индустрия столкнулась с беспрецедентным конфликтом угроз: с одной стороны - страх за здоровье и жизнь людей, а с другой - экономическими потерями от карантинных мероприятий, приводящих к обнищанию отдельных людей и целых стран. Ситуация осложняется тем, что инвестиционные проблемы ведущих отраслей приходится решать в кризисных условиях, когда замораживания средств на конкретные проекты очень негативно сказывается на эффективности всей экономической системы и, как следствие, благосостояния наций. Поданы предложения для антикризисного управления объектами туристической инфраструктуры.

Ключевые слова: туризм, кризис, риски, коронавирус, антикризисное управление.

Author details (in English)

THE CRISIS IMPACT ON THE TOURIST BUSINESS DEVELOPMENT

Iryna Fedyshyn

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University
56 Ruska str., 46001, Ternopil, Ukraine
e-mail: ira.fedyshyn@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5531-4566>

Liudmyla Maliuta

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University
56 Ruska str., 46001, Ternopil, Ukraine
e-mail: luda_mal@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7569-9982>

Abstract. The purpose of this research is to analyze and assess trends of the tourism industry in the world, and in Europe in particular and study the impact of the crisis caused by the COVID-19 virus on the functioning of tourism and hospitality agencies and firms. The materials of official statistical data of Eurostat, OECD countries, UNWTO, reports of the Tourism and Resorts State Agency of Ukraine and State Border Guard Service of Ukraine were used.

During the research it was found that globalization challenges, opportunities and threats associated with it are changing the way businesses operate, especially those working in the tourism, hotel and restaurant business. The instability of the world social and political situation, economic crises and slow recovery affect the distribution, production of goods and services, access to the necessary resources. Global development of the tourism sector during 2010-2019

and its impact on GDP of some countries is presented in the article. The characteristic of the tendency of change of the share of GDP formed in the field of tourism in the world from 2000 to 2019 and the list of the countries with the largest share of tourist incomes in GDP in 2019 are given in the article. An analysis of the tourism business at the beginning of 2020 and the impact of the COVID-19 coronavirus on its functioning are presented. It was found that in the first quarter of 2020 there was a decrease in international world tourist flows by 22%, the number of tourist flows in March of 2020 decreased by 57%. This has led to a loss of about \$ 80 billion in tourism. The tourism industry has faced an unprecedented conflict of threats: on the one hand - fear for human health and life, and on the other - economic losses from quarantine measures, which lead to the impoverishment of individuals and entire nations. The situation is complicated by the fact that investment problems of leading industries have to be solved in a crisis conditions, when the freezing of funds for specific projects has a very negative impact on the efficiency of the entire economic system and, consequently, nation's welfare. Proposals for anti-crisis management of tourist infrastructure facilities are given.

Key words: tourism, crisis, risks, coronavirus, anti-crisis management.

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2020/20fibrbtb.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Fedyshyn, I. & Maliuta, L. (2020) Vplyv kryz na rozvytok turystychnoho biznesu [The crisis impact on the tourist business development]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 22, no. 1, pp. 36-47. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2020/20fibrbtb.pdf>

Використана література:

1. Business Data Platform "Statista". Change of the total air travel transaction volume from China affected by coronavirus COVID-19 pandemic from January 1 to May 5, 2020, by transaction type. URL: <https://www.statista.com/statistics/1109886/china-novel-coronavirus-covid-19-impact-on-air-travel-transactions-by-transaction-type/>.
2. Coronavirus and the Travel Industry. URL: <https://skift.com/coronavirus-and-travel/>.
3. Business Data Platform "Statista". Countries with the highest share of GDP generated by direct travel and tourism worldwide in 2019. URL: <https://www.statista.com/statistics/1100368/countries-highest-gdp-travel-tourism/>.
4. Business Data Platform "Statista". Forecasted change in revenue from the travel and tourism industry due to the coronavirus (COVID-19) pandemic worldwide from 2019 to 2020. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1103426/covid-19-revenue-travel-tourism-industry-forecast>.
5. Business Data Platform "Statista". Number of tourists in accommodation establishments during the coronavirus (COVID-19) epidemic in Poland between March 2019 and March 2020, by region. URL: <https://www.statista.com/statistics/1113479/poland-tourists-in-accommodation-establishments-by-region/>.
6. Business Data Platform "Statista". Predicted employment loss in the travel and tourism industry due to the coronavirus (COVID-19) pandemic worldwide in 2020, by region. URL: <https://www.statista.com/statistics/1104835/coronavirus-travel-tourism-employment-loss/>.

7. Business Data Platform "Statista". Share of GDP generated by the travel and tourism industry worldwide from 2000 to 2019. URL: <https://www.statista.com/statistics/1099933/travel-and-tourism-share-of-gdp/>.
8. Business Data Platform "Statista". Tourism worldwide - Statistics & Facts. URL: <https://www.statista.com/topics/962/global-tourism/>.
9. Business Data Platform "Statista". Year-on-year change in tourists' expenditure during the coronavirus (COVID-19) epidemic in Poland in the 1st quarter of 2020, by region. URL: <https://www.statista.com/statistics/1113499/poland-tourist-spending-during-covid-19-by-region/>.
10. King G. Narcissism and Effective Crisis Management: A review of Potencial Problems and Pitfalls, "Journal of Contingencies and Crisis Management", 2007. Vol. 15 No. 4.
11. Malewska K. Strategie zarządzania kryzysem w przedsiębiorstwie, in: J. Skalik (red.), *Zachowania organizacji wobec zjawisk kryzysowych*, Cornetis, Wrocław, 2003.
12. OECD (2018), Risks that Matter. Main Findings from the 2018. OECD Risks that Matter Survey. URL: <https://www.oecd.org/els/soc/Risks-That-Matter-2018-Main-Findings.pdf>.
13. OECD Reviews of Risk Management Policies. Future Global Shocks. Improving risk governance. URL: <http://www.oecd.org/governance/48329024.pdf>.
14. Wenqin Fan, Weixian Dong Jie Luo The Causes of Financial Risk in Enterprises and Its Precaution. *Global Finance Review*, 2018. pp. 15-21.
15. Іванова Л. О. Світовий досвід застосування концепції маркетингу та франчайзингових систем у готельному бізнесі. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2010. № 5. С. 172–177.
16. Коцан Н. Н., Мазурець Р. Р., Хоружина О. О. Роль туризму в розвитку готельного господарства України в контексті інтеграції в європейську економіку. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2009. С.378-382. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kocan.htm.
17. Маркіна І. А. Антикризове управління туристичними організаціями і підприємствами як засіб формування їхніх конкурентних переваг. *Проблеми економіки*, 2014. № 2. С. 205–210.
18. Міхов Л. І. Антикризове управління підприємствами сфери туристично-рекреаційних послуг. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, 2015. № 1. С. 77-79.
19. Туленков Н. В. Модель менеджмента: традиционная или наступательная: Перспективный менеджмент современной организации. *Персонал*, 1998. №2. С. 41-45.

References

1. Business Data Platform "Statista". Change of the total air travel transaction volume from China affected by coronavirus COVID-19 pandemic from January 1 to May 5, 2020, by transaction type. Available at: <https://www.statista.com/statistics/1109886/china-novel-coronavirus-covid-19-impact-on-air-travel-transactions-by-transaction-type/> (accessed 12 May 2020).
2. Coronavirus and the Travel Industry. Available at: <https://skift.com/coronavirus-and-travel/> (accessed 12 May 2020).
3. Business Data Platform "Statista". Countries with the highest share of GDP generated by direct travel and tourism worldwide in 2019. Available at: <https://www.statista.com/statistics/1100368/countries-highest-gdp-travel-tourism/> (accessed 12 May 2020).

4. Business Data Platform “Statista”. Forecasted change in revenue from the travel and tourism industry due to the coronavirus (COVID-19) pandemic worldwide from 2019 to 2020. Available at: <https://www.statista.com/forecasts/1103426/covid-19-revenue-travel-tourism-industry-forecast> (accessed 12 May 2020).
5. Business Data Platform “Statista”. Number of tourists in accommodation establishments during the coronavirus (COVID-19) epidemic in Poland between March 2019 and March 2020, by region. Available at: <https://www.statista.com/statistics/1113479/poland-tourists-in-accommodation-establishments-by-region/> (accessed 12 May 2020).
6. Business Data Platform “Statista”. Predicted employment loss in the travel and tourism industry due to the coronavirus (COVID-19) pandemic worldwide in 2020, by region. Available at: <https://www.statista.com/statistics/1104835/coronavirus-travel-tourism-employment-loss/> (accessed 12 May 2020).
7. Business Data Platform “Statista”. Share of GDP generated by the travel and tourism industry worldwide from 2000 to 2019. Available at: <https://www.statista.com/statistics/1099933/travel-and-tourism-share-of-gdp/> (accessed 12 May 2020).
8. Business Data Platform “Statista”. Tourism worldwide - Statistics & Facts. Available at: <https://www.statista.com/topics/962/global-tourism/> (accessed 12 May 2020).
9. Business Data Platform “Statista”. Year-on-year change in tourists' expenditure during the coronavirus (COVID-19) epidemic in Poland in the 1st quarter of 2020, by region. Available at: <https://www.statista.com/statistics/1113499/poland-tourist-spending-during-covid-19-by-region/> (accessed 12 May 2020).
10. King G. (2007) Narcissism and Effective Crisis Management: A review of Potential Problems and Pitfalls, “Journal of Contingencies and Crisis Management”. Vol. 15 No. 4
11. Malewska K. (2003) Strategie zarządzania kryzysem w przedsiębiorstwie, in: J. Skalik (red.), *Zachowania organizacji wobec zjawisk kryzysowych*, Cornetis, Wrocław.
12. OECD (2018), Risks that Matter. Main Findings from the 2018. OECD Risks that Matter Survey. Available at: <https://www.oecd.org/els/soc/Risks-That-Matter-2018-Main-Findings.pdf> (accessed 28 March 2020).
13. OECD Reviews of Risk Management Policies. Future Global Shocks. Improving risk governance. Available at: <http://www.oecd.org/governance/48329024.pdf> (accessed 28 March 2020).
14. Wenqin Fan, Weixian Dong Jie Luo (2018) The Causes of Financial Risk in Enterprises and Its Precaution. *Global Finance Review*. pp. 15-21.
15. Ivanova L. O. (2010) Svitovyi dosvid zastosuvannya kontseptsii marketynhu ta franchaizynhovoykh system u hotelnomu biznesi. [World experience in applying the concept of marketing and franchising systems in the hotel business] *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, № 5. pp. 172–177.
16. Kotsan N.N., Mazurets R.R., Khoruzhyna O.O. (2009) Rol turyzmu v rozvytku hotelnoho hospodarstva Ukrainy v konteksti intehratsii v yevropeisku ekonomiku [The role of tourism in the development of the hotel industry of Ukraine in the context of integration into the European economy]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. pp.378-382. Available at: https://tourlib.net/statti_ukr/kocan.htm (accessed 28 March 2020).
17. Markina I.A. (2014) Antykryzove upravlinnia turystychnymy orhanizatsiiamy i pidpriumstvamy yak zasib formuvannya yikhnikh konkurentnykh perevah [Anti-crisis management of tourist organizations and enterprises as a means of forming their competitive advantages]. *Problemy ekonomiky*, № 2. pp. 205–210.

18. Mikhov L.I. (2015) Antykryzove upravlinnia pidpriemstvamy sfery turystychno-rekreasiinykh posluh [Anti-crisis management of enterprises in the field of tourist and recreational services]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, № 1. pp. 77-79.
19. Tulenkov N.V. (1998) Model menedzhmenta: tradytsionnaia yly nastupatelnaia: Perspektyvnyi menedzhment sovremennoi orhanyzatsyy [Management model: traditional or offensive: Advanced management of a modern organization]. *Personal*, №2. pp. 41-45.

© 2020 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
You are free to:
Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
Under the following terms:
Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
No additional restrictions
You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

